

Näkökulmia taitoukeamaan

Vertaile kuvia A ja B.

A. Robert Wilhelm Ekman: *Piispa Henrik kastaa ensimmäisiä suomalaisia Kupittaaan lähteellä* (1849–1854).

B. Olaus Magnuksen kirjasta *Pohjoisten kansojen historia: Suomea koskevat kuvaukset* (1555). Kuva kertoo epäjumalien palvonnasta pohjoisten kansojen keskuudessa.

a) Millä eri tavoin kuvissa kuvataan suomalaisten kääntymistä kristinuskoon? (7 p.)

- Ekmanin maalaus kuvaa hetkeä, jolloin ensimmäiset suomalaiset kastetaan.
- Kastajana on Piispa Henrik, ja hänen mukanaan on iso joukko sotilaita, ilmeisesti kuningas Eerikin johdolla. Tapahtuma liittyy siis ensimmäiseen ristiretkeen.
- Ruotsalainen sotajoukko ja maassa olevat aseet viittaavat aseelliseen käännyttämiseen.
- Kuvassa suomalaiset näyttävät hyvin vastaanottavaisilta ja onnellisilta, kun he saavat kasteen.
- Toisessa kuvassa suomalaiset jatkavat epäjumalien palvontaa.
- Palvonnassa kohteina ovat taivaankappaleet ja luonto.
- Kuva kertoo siitä, että vanhat tavat ja uskomukset pysyivät pitkään voimissaan ja muodollisesti kristityt suomalaiset saattoivat edelleen palvoa epäjumalia.
- Ekmanin maalaus antaa mielikuvan nopeasta siirtymisestä kristinuskoon, minkä Olaus Magnuksen kuva kumoaa kertomalla epäjumalien palvonnasta.

b) Pohdi kuvien merkitystä historiallisina lähteinä. (5 p.)

- Ekmanin maalaus vahvistaa kirkon vaalimaa käsitystä piispa Henrikistä. Maalaus on tehty Turun tuomiokirkkoon 1800-luvulla.
- Kuvalla ei ole suoraa historiallista lähdearvoa 1100-luvun Suomesta, vaan se kertoo siitä, miten tapahtuma haluttiin kuvata 1800-luvulla.
- Ekmanin maalaus on tehty aikana, jolloin kansallisromantiikan suosio kasvoi Suomessa. Suomen vanhempi historia esitettiin ihanteellisessa valossa eli siitä tehtiin historiapolitiikkaa. Kertomus piispa Henrikistä ja ristiretkistä sopi hyvin vahvistamaan Suomen historian tarinaa.
- Olaus Magnuksen kuva kertoo 1500-luvun Suomesta melko totuudenmukaisesti. Tarinoiden ja pappien kertomusten pohjalta tiedetään, että Suomessa palvottiin vanhoja jumalia pitkään.
- Olaus Magnus kirjoitti kirjansa Keski-Euroopassa kuulopuheiden, toisten kirjojen ja mielikuvituksensa varassa. Kirja antaa kuitenkin näkemyksen siitä, miten Ruotsi ja Suomi nähtiin tuona aikana.

c) Miten kristinusko levisi ja vakiintui Suomen alueella? (8 p.)

- Kristinusko levisi Suomeen sekä lännestä että idästä. Läntisestä leviämisestä tiedetään enemmän.
- Lounais-Suomessa on esineistä löydetty merkkejä katolisesta uskosta 500-luvulta.
- Suomeen saapui lähetyssaarnaajia lännestä ilmeisesti 1000–1100-luvuilla.
- Samoihin aikoihin suuri osa Lounais-Suomen väestöstä kääntyi kristityksi. Se helpotti kaupankäyntiä länteen. Suomen rannikoilla liikkui myös novgorodilaisia kauppiaita, jotka toivat vaikutteita ortodoksisesta uskosta.
- Ruotsalaiset tekivät Suomeen ilmeisesti useita sotaretkiä, joiden seurauksena kristinuskon asema vahvistui. Ortodoksit tekivät vastaavia sotaretkiä idän suunnasta.
- Ensimmäiset kirkot ovat noin 1100-luvulta, ja niitä rakennettiin useita Lounais-Suomeen.

FORUM

- Suomi sai oman piispanistuimen 1200-luvun alkupuolella, ja se siirrettiin Turkuun 1300-luvun vaihteessa.
- Käytännössä katolinen usko vakiintui Lounais-Suomessa 1300-luvun alkuun mennessä.
- Katolinen usko levisi lännestä itään päin, ja uusia seurakuntia perustettiin.
- Kansan tavat eivät kuitenkaan kristillistyneet samaa tahtia, vaan vanhat uskomukset säilyivät kauan.
- Katolisen ja ortodoksisen kirkon rajalinja Suomen alueella vakiintui Pähkinäsaaren rauhassa vuonna 1323.